

“ГЕРОЇ УКРАЇНСЬКОГО СТЕПУ”

Оборона півдня держави
(24 лютого – 15 березня 2022)

Андрій КОВАЛЬЧУК
генерал-майор

командувач
Оперативного командування «Південь»
Сухопутних військ
Збройних Сил України

Герой України

“ГЕРОЇ УКРАЇНСЬКОГО СТЕПУ”.

Оборона півдня держави (24 лютого – 15 березня 2022)

Вступ

Російська агресія проти України розпочалася у 2014 році з окупації Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, із подальшим вторгненням у Донецьку та Луганську області. Після окупації зазначених територій росія отримала значні переваги для планування подальшої агресії проти нашої держави. У переддень початку широкомасштабної агресії РФ проти України південь нашої держави залишався одним із найбільш стратегічно вразливих напрямків потенційного вторгнення російських військ. Упродовж восьми років росіяни послідовно милітаризували Крим, прагнучи використати створюване на півострові військове угруповання для повного контролю над усією північною частиною акваторії Чорного моря, а в майбутньому – для забезпечення Криму прісною водою з Дніпра, сільськогосподарською продукцією з півдня України та захоплення українського узбережжя Азовського й Чорноморського морів з його стратегічно важливими для української економіки портами Маріуполь, Бердянськ, Миколаїв, Одеса, Чорноморськ тощо.

Контроль над Кримом і суттєве послаблення ВМС України в 2014 році відкривав перед російським військово-політичним керівництвом привабливу перспективу захопити український південь із проведенням наступальної операції вторгненням сухопутного угруповання через перешийок з одночасним десантуванням підрозділів з повітря та моря. Виконуючи задачі з підготовки наступного етапу збройної агресії проти України, росіяни вже у 2016 році наростили своє військове угруповання в Криму з 12 до 24 тисяч військовослужбовців, а до 2020 року збільшили цю цифру до 32,5 тисяч осіб на озброєнні яких було 195 танків, 410 броньованих машин, 283 артилерійські системи, 100 бойових літаків, 50 вертольотів, 67 надводних і 2 підводні човни. Факт надзвичайної милітаризації Криму росією ще в 2017 році було визнано Генеральною Асамблеєю ООН, а в грудні 2021 року в своїй “посилений резолюції” Генеральна Асамблея вже вимагала від країни-агресорки припинити передислокацію в Крим авіації здатної нести ядерну зброю.

До кінця січня 2022 року російські окупанти створили в Криму ударне угруповання чисельністю 11 – 12 БТГр, зі складу частини сил 58-ї загальновійськової армії і 22-го армійського корпусу Південного військового округу російської федерації, яке мало діяти за підтримки угруповання ВПС та Чорноморського флоту. Загалом, на т. зв. Кримському напрямку (ТОТ АРК і ОРДЛО, а також південні області рф) у першій декаді лютого 2022 року, за словами заступниці міністра оборони України Ганни Маляр, було сконцентровано понад 100 тисяч військовослужбовців, готових до переходу в наступ на Нову Каховку, Херсон, Миколаїв, Одесу, Кривий Ріг, Маріуполь, Мелітополь, Генічеськ, Бердянськ, Запоріжжя.

Отже, мета російського військово-політичного керівництва була очевидною – скористатись окупованим Кримом для розгортання подальшої агресії на Півдні України. Слід відзначити, що ці плани не становили великої таємниці для українського військового командування. Так, наприклад, командувач ВМС України віце-адмірал Олексій Неїжпапа 5 липня 2020 року в інтерв'ю інтернет-газети “Думська”, на питання кореспондента щодо можливого прориву російських військ з Криму на південь Херсонщини зазначив: “Я не виключаю таких дій з боку російської імперії. Ми готуємось. Всього розповісти не можу, але ось вам один маленький факт. Дальність ракетного комплексу “Нептун” дозволяє застосувати його з материкової частини України по підходах до Севастополя. Ось там ми й подивимось (...) Наші підрозділи готуються не тільки до окопної війни, але й до наступальних дій – до роботи підрозділів у міських умовах, до виконання задач не тільки в обороні, але й до маневрених дій (...) Щойно ми зрозуміємо, що в Криму почне відновлюватися північнокримський канал, туди будуть вливатися фінансові ресурси російської імперії (так, я їх так називаю: це імперія з диктатором на чолі), то це буде для нас сигнал того, що рф готується до повномасштабної конфронтації. І тоді ми будемо відповідати на виклики”.

Безперечно, емоційно непросто було сприйняти неминучість масштабної війни з росією. Всі військовослужбовці розуміли, яким гігантським викликом буде майбутнє протистояння, скільки горя, крові, руйнувань воно принесе нашому народові. Проте, це усвідомлення не паралізувало війська, а навпаки – стимулювало їх до інтенсивніших навчань, до більш наполегливої підготовки, до систематичного нарощування фахового рівня офіцерського, сержантського і солдатського складу частин і підрозділів.

У контексті підготовчих заходів Збройних Сил України, які суттєво підвищили їхню бойову спроможність, слід особливо виділити масштабні й регулярні навчання у співпраці з військовими фахівцями з держав НАТО, що тривали на півдні України в 2015 – 2021 рр. (“Козацький степ”, “Козацький експрес”, “Козацька булава”, навчально-тренувальна місія “Orbital”, через яку пройшли 22 тис. осіб тощо).

Тим часом, на тлі концентрації російських військ на кордонах з Україною та щоразу різкіших, ультимативних заяв кремля на адресу українського політичного керівництва і провідних держав Заходу, у січні 2022 року в світових та українських ЗМІ щоразу частіше почали з'являтися публікації з детальним описом планів майбутнього вторгнення і картами-схемами, на яких позначалися місця основних напрямів вторгнення під час майбутньої кампанії. Практично в усіх тодішніх оглядачів не було жодного сумніву щодо вторгнення на територію материкової України з окупованого росіянами Криму,

дискусії велися лише щодо ймовірної висадки морського десанту на чорноморському узбережжі. Відверто кажучи, значна частина аналітиків не припускала тривалого опору ЗС України вторгненню військ РФ і моделювали сценарії майбутньої допомоги повстанцям на окупованій території України виходячи з того чи вся територія України буде окупована, чи “тільки” до Дніпра або “до Західної України”.

Карта із зображенням двох імовірних російських планів, опублікованих окремо Bild і Центром стратегічних і міжнародних досліджень

23 лютого 2022 року фахівці з американського Інституту вивчення війни, аналізуючи кількість, місця дислокації, озброєння і військову техніку російських військ, а також політичні заяви кремля, кібератаки російських хакерів на інформаційні ресурси та системи управління українських державних установ, дії з дипломатичного та ідеологічного супроводу агресії, дійшли висновку, що російське вторгнення буде

неминучим, широкомасштабним і розпочнеться не пізніше 25 лютого.

Тим часом, в окупованому росією Криму тривали гарячкові заходи з підготовки до вторгнення. 19 лютого окупаційні війська почали передислоковуватися у північну частину півострова по напрямку до н.п. Перекопська й Армянська. Заступник командира з воєнно-політичної роботи парашутно-десантного батальйону 56-го парашутно-десантного полку, 7-ї повітряно-десантної дивізії ЗС РФ у своєму записнику писав: “19.02.2022. Ранок розпочався з оголошення команди про здійснення маршу у новопризначений район. Ближче до кордону. Наложало пройти марш 200 км. Ми офіцери багато в чому розуміли, що війна вже неминуча, багато фактів на це вказувало. Солдатам казали, що їдемо на навчання, прикривати держкордон з Україною (...) О 20.00 розпочали рух. Весь полк. Дорога була важкою. Їхали путівцями. Не зімкнув очей”. З цитованого записника російського окупанта випливає, що марш до адміністративної межі ТОТ АР Крим проходив у нічний час з чималими складнощами. Поломки техніки, “розриви” колони, відставання від графіків, відсутність наметів, втомленість особового складу стали предвісниками майбутньої, куди більшої катастрофи, яка чекала на російські війська з моменту вторгнення на територію Херсонської області.

Степи у вогні. Оборона Херсонщини

23 лютого 2022 року окупаційні війська в Криму отримали чіткі завдання та цілі майбутнього вторгнення, карти Херсонщини та Миколаївщини. 11-та окрема десантно-штурмова бригада росіян мала захопити мости і переправи через р. Дніпро й утримувати їх до підходу основних сил. На марш у понад 80 км по ворожій території командування противника відводило своїм військам ... 7 годин. О 17.00 за московським часом (16.00 – за

київським) особовий склад угруповання противника в Криму отримав на руки боєприпаси, а о 22.00 (21.00 – за київським часом) почав рух до межі з Херсонської областю. Згадуваний вище автор записника, російський “політрук” занотував: “Техніки йде море. Почали рух. Їхали дорогами через Армянськ і годині о 2-й спинилися коло кордону в лісі. Втомився так, що десь о 5-й годині сів на броню і просто вирубався на півгодини. Прийшов до тями. Почався артилерійський обстріл позицій хохлів, які прикривали кордон. Видовище епічне. Сотні вогняних стріл вилітають у напрямку кордону. Заграва, гуркіт. Стало трохи тривожно. О 6.00 – команда “Вперед!”. Проїхали через Перекоп. Люди стоять шоковані”.

Отже, близько 5.00 за київським часом, агресор завдав вогневого ураження по прикордонним заставам, пунктам пропуску, Чорнобаївському аеропорту, підрозділам ЗС України, які прикривали кримський перешийок, а о 5.00 почався наступ сухопутних військ РФ з кримського напрямку на південь Херсонщини.

24 лютого 2022 року на лівобережжі Херсонської області дислокувались підрозділи 59-ї окремої мотопіхотної бригади, сили Херсонського прикордонного загону ДПС України та військові інженери 16-го окремого полку підтримки ЗС України. Герой України Дмитро Дозірчий, командир танкової роти 59-ої омпбр згадував: “У лютому ми проходили злагодження на полігоні Широкий Лан. Приблизно 19-го лютого нас усіх терміново перемістили в Херсонську область на Олешківські Піски. Там почалася підготовка: боєкомплект завантажували, паливо дозаправляли, самі машини (маються на увазі танки – ред.) готували. А десь уже за день мою роту перемістили під Залізний Порт і Лазурне (...) у нас було завдання: не допустити висадки десанту. Ще 23-го ми завершували ремонтувати машини, усували недоліки, тож лягли спати приблизно о першій ночі. А вже десь о 5-й годині мені через радіостанцію передали, що чують прольоти невідомих об’єктів, схожі на реактивні двигуни. Спочатку думали, що це якась авіація. Але потім почули вибухи: недалеко від нас по військовій частині вдарили. Я одразу підняв особовий склад за тривоги, усі зайняли машини й чекали на вказівки. (...) приблизно о 6-й ранку ми висунулися в район очікування поблизу Лазурного. (...) Я додзвонився до свого командира, доповів про загальну ситуацію та отримав вказівку якнайшвидше переміститися в район Нової Каховки. (...) Я дав вказівку, щоб за маршрутом руху не скупчувалися, бо вже працювала ворожа авіація – ми їх чули, але не бачили. І ще сказав, щоб у разі зіткнення з противником відкривали вогонь на ураження”.

В інформаційному повідомленні Оперативного командування “Південь” згодом вказували: “У перші години повномасштабного вторгнення російської армії, 24 лютого, бійці 59-ї бригади хоробро прийняли потужний удар ворога на Херсонщині”. Підрозділи тактичного повітряного десанту ЗС РФ з перших годин вторгнення захопили стратегічно важливі мости через р. Дніпро в н.п. Антонівка та Нова Каховка й мали утримувати їх до підходу сухопутного угруповання з території Криму. Перед воїнами 59-ї бригади стояла складна задача: з одного боку – загальмувати просування росіян з окупованого Криму, а з іншого – відновити контроль над мостовими переходами через р. Дніпро. На всьому просторі від Кримського перешийку до р. Дніпро підрозділи Сил оборони України вели безперервні запеклі бої. Зважаючи на суттєву перевагу противника в кількості особового складу, озброєння та військової техніки, його домінування в повітряному просторі й в

акваторії Чорного моря, займати стаціонарну оборону на відкритій степовій місцевості було недоцільним. Підрозділи ЗС України застосовували маневрену оборону, завдаючи дошкульних втрат російським військам, які перебували на марші, зриваючи первісний замисел російського командування. Одночасно з цим, танкові підрозділи 59-ї омпбр зайняли рубіж оборони від н.п. Залізний Порт до м. Нова Каховка і розпочали підготовку до операції з деблокування мостів, захоплених російськими десантниками. Щойно стало зрозуміло, що подальше перебування підрозділів ЗС України на лівобережжі Херсонщини потягне за собою надмірно високі втрати особового складу та військової техніки, командування ухвалило єдине вірне в тій ситуації рішення – відвести підрозділи Сил оборони України на Правобережжя.

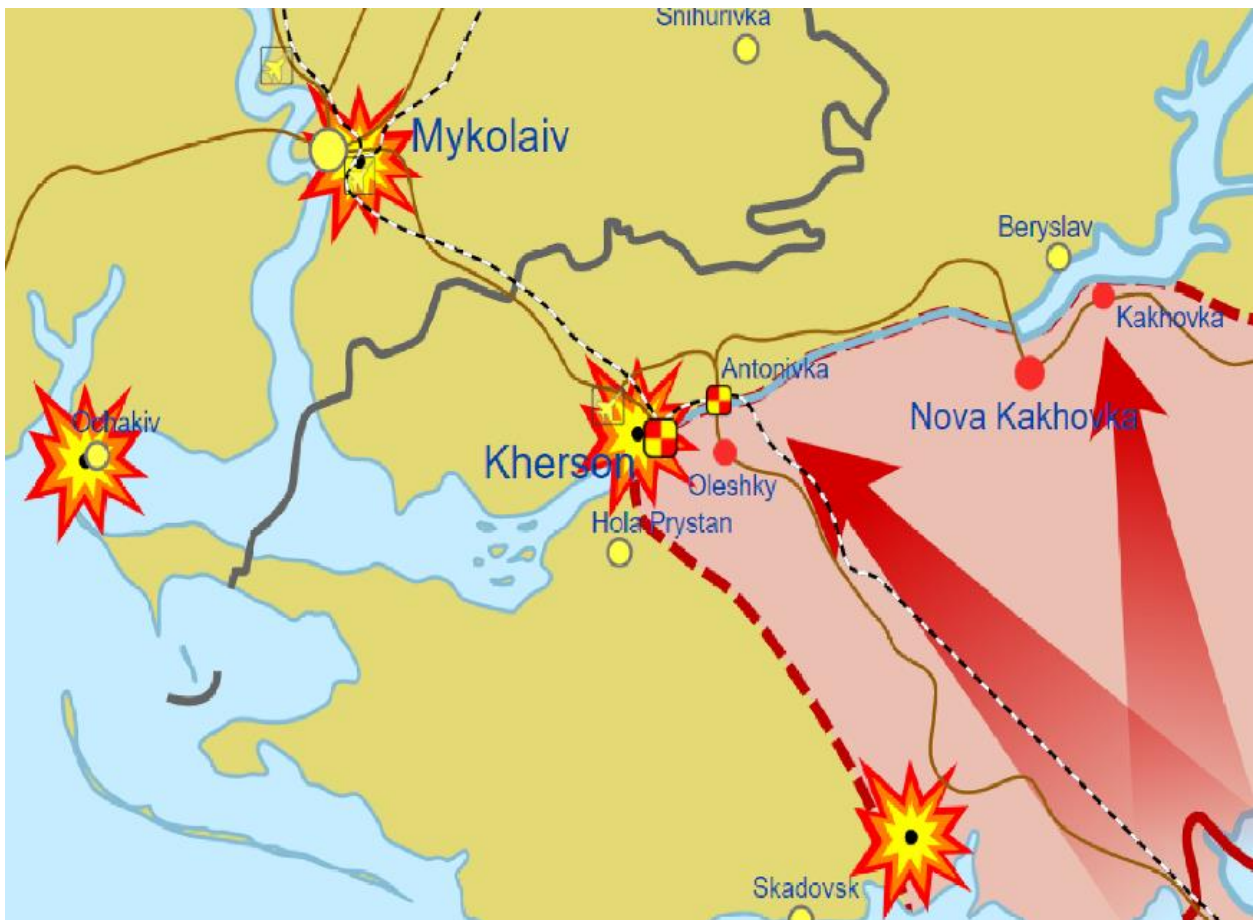
З боями пробиваючись через нескінченні колони російських військ, які заповнили основні автошляхи, воїни 59-ї бригади та 16-го окремого полку проявили колосальний героїзм та завзятість. У записнику майора-політрука окупаційних військ читаємо: “0 740 перейшли кордон. Прикордонний пост розбитий нашою артилерією, воронки від вибухів, покинуті знівечені автомобілі. Правіше йде бій. Батальйони 33-го і 255-го мотострілецьких полків йдуть попереду і проривають оборону противника, наші колони йдуть слідом. (...) Праворуч село, ліворуч висота. Йде бій, перший бій. Перебігаємо від автомобіля до автомобіля (...) У нас один убитий, приданий снайпер. Продовжили рух. (...) Перша рота йде в центрі похідного порядку, пройшли метрів 500. Розвідники приймають бій. Їх обстрілюють з двох боків з лісопосадки. Починається стрілянина, залягаємо в канаві. (...) Метрів через 300 – КамаЗи. Їхали в напрямку до нас, ми їх всіх розбили, підїхали ближче і ... бачу наші розпізнавальні знаки. Це НАША колона!!! Ми розх[...]рили своїх... Холодок по спині... Хохли організували засідку і в цей час йшли наші... збіг обставин, доля і це й інше... в темноті ми не зрозуміли – по нас ведуть вогонь і їдуть КамаЗи... ми вбили своїх же мужиків”.

В хаосі зустрічних боїв, наносячи постійні болючі втрати противнику, підрозділи 59-ї омпбр до полудня 24 лютого досягнули визначеного рубежу оборони. І, попри те, що простішим виглядало рішення про рейд бригади в бік м. Запоріжжя, воно могло приховувати в собі чимало загроз (ймовірний удар авіацією противника, оточення тощо). Задля збереження бригади та її

застосування в подальшій обороні на південному напрямку, було проведено складну й ризиковану операцію з прориву через мости, захоплені росіянами. Задум вдався. 59-й бригаді вдалося розбити російський десант на мостах, зайняти їх і переправити свій особовий склад і техніку на правий берег р. Дніпро. Плани росіян за 7 годин дійти до переправ і вийти на західний берег річки були зірвані.

Учасник подій, герой України Євген Пальченко згодом розповідав, що первісним завданням його підрозділу було зайти в н.п. Сергіївка коло Каховки і взяти під контроль міст через Північнокримський канал. Проте, вже через декілька годин стало зрозуміло, що російські війська намагаються оточити підрозділи 59-ї омпбр неподалік Олешок, відтак танкісти отримали нове розпорядження – пробитись до Олешок і розчистити мости через річки Конка і Дніпро від російських сил, створивши умови для проходу механізованим підрозділам бригади, які стояли заблокованими на 22 км відтинку автошляху від Олешок до Антонівського мосту. Ввечері 24 лютого, а також упродовж 25

лютого вояки 59-ї омпбр вели криваві бої з окупантами за Антонівський і Каховський мости. Росіяни несли суттєві втрати. Намагаючись врятувати своїх десантників, російське командування відправило їм на допомогу бронегрупу 11-ї одшбр зс рф. Однак,

Мапа бойових дій в Херсонській області станом на 24 – 26 лютого 2022 року.
Ілюстрація з відкритих джерел. (<https://ja.m.wikipedia.org>)

ці сили противника, потрапили до засідки українських військ і були розгромлені. Не дали результатів і спроби наступу підрозділів зс рф на мости силами танкових і десантно-штурмових батальйонів зранку 25 лютого. Згодом для штурму мостів агресори підтягнули 29-ту гвардійську мотострілецьку дивізію, застосувавши танки, РСЗВ, САУ. Однак, навіть застосування таких серйозних сил, спочатку не дало результату. Описуючи ці події у своєму щоденнику, неодноразово цитований російський заступник комбата з військово-політичної роботи, зазначав: “Знову збираємося йти до мостів, стоїмо на дорозі. Підійшла МСД з Волгограду. У них танки і «Гради» і САУ. Настрій покращився. Не хотілося йти просто на забій без танків та артилерії. Почали рух, дійшли до кільця, де довбали бурятів, коли їхали бачили, що десь горить попереду. На зустріч – наші солдати з піхоти. Пішки. Дехто без зброї. Махають руками, щоб туди не йшли. Думаю, п[...]ць нам”.

Слід наголосити, що бійці 59-ї омпбр, захищаючи переправи через р. Дніпро, отримали підкріплення в складі одного батальйону 80-ї окремої десантно-штурмової бригади, який терміново вертольотами був перекинутий з полігону “Широкий Лан”, що у Миколаївській області. І цим силам, вдавалося успішно стримувати противника добу, однак тотальна перевага росіян у техніці та особовому складі була ключовою. Не зумівши

прорватись через автомобільний міст, росіяни поклали апарелі на рейки залізничного мосту і танками почали просуватися на західний берег Дніпра. З допомогою “Байрактара” вдалось знищити декілька одиниць техніки противника і на деякий час затримати навалу. Однак, невдовзі противник оговався, розчистив шлях і знову атакував міст. Зважаючи на кілька кратну перевагу ворога в силах і засобах, було ухвалене рішення не розпорошувати сили 59-ї бригади й організовано відступити, зберігши війська для оборони м. Миколаєва.

Ввечері 25 лютого підрозділи 59-ї омбр та 80-ї одшбр відійшли на околиці Миколаєва. Частина 80-ї бригади, приблизно посиленій взвод, лишився в Херсоні. Перед ними стояла задача зайти в Херсон і, за можливості, наносити ураження по Антонівському мосту з Херсона, із самого міста, доки інші підрозділи Сил оборони України будуть закріплюватися в районі м. Миколаєва.

Тоді ставало зрозуміло, що противник частиною сил планує нанести основний удар на Миколаїв, а частиною сил піти в напрямку Вознесенська, Первомайська і далі – на північ, з метою захопити мости через р. Південний Буг і пробити сухопутний коридор на Придністров'я.

*Херсонці протестують проти російської окупації.
Ілюстративне фото з відкритих джерел. (<https://hromadske.radio/>)*

О 18 годині 25 лютого підрозділи 42-ї гвардійської мотострілецької дивізії, 58-ї загальновійськової армії та окремі підрозділи вдв зс рф увійшли до північної частини м. Херсон з боку н.п. Антонівка та Чернобаївка. Проте, на цьому бої за місто не завершились. 26 і 27 лютого Сили оборони України відбили дві спроби штурму Херсону з південного заходу. При цьому було збито російські Су-25 і Мі-24, а також знищено колону російської

техніки неподалік н.п. Чорнобаївка. Лише 28 лютого російські підрозділи зуміли захопити н.п. Зимівник і зайти до обласного центру з південно-західного боку, зайнявши Шуменський район. Останні відчайдушні бої між підрозділами Сил ТрО та противником мали місце в околицях Бузкового парку й нафтопереробного заводу. Проте, основні сили оборонців міста, за наказом командування, відійшли для оборони м. Миколаєва. До 3 березня противник цілком взяв під контроль м. Херсон.

Важкі дні Приазов'я

Одночасно з описаним вище наступом зс рф на Херсонському напрямку мало місце просування окупантів, які вийшли з Криму через н.п. Чонгар узбережжям Азовського моря у напрямку Мелітополь – Бердянськ – Маріуполь. Коло Маріуполя окупанти передбачали зустрітися з наступаючими зі сходу військами т.зв. 1-го АК та “ДНР”, частиною сил 150-ї мсд 8-ї А ПівдВО. А після виходу в район н.п. Гуляйполе передбачалося створити умови для оточення з Півдня і Заходу усього угруповання Об'єднаних Сил. Чонгарська група окупантів також планувала зайти на північ Запорізької області із захопленням стратегічно важливого м. Енергодар, н.п. Василівки, м. Запоріжжя з виходом до м. Дніпро.

Так сталося, що Приазовський та Запорізький напрямки прикривався лише силами 1-го гірсько-штурмового батальйону 128-ї окремої гірсько-штурмової бригади, яким командував підполковник Андрій Лутін. Батальйон отримав наказ з ар'єргардними боями відходити через Мелітополь в напрямку Запоріжжя не дозволивши противнику швидко досягнути і зайняти обласний центр. Батальйон ціною важких втрат зумів виконати завдання знищивши до 18 одиниць колісної та до 20 одиниць броньованої техніки, а також велику кількість живої сили ворога. 6 березня під час бою з набагато переважаючими силами росіян, підполковник Андрій Лутін, прикриваючи відхід свого підрозділу, загинув.

Сучасні дослідники війни, описуючи наступ зс рф на території Запорізької області в перші дні війни доволі лаконічні: “противнику вдалося 24 лютого увійти в м. Генічеськ, захопити аеродром у Мелітополі, розвинути наступ у напрямку м. Бердянськ. Після оволодіння м. Мелітополь частина сил розгорнула наступ у напрямку м. Маріуполь, інша частина – у напрямку н.п. Пологи, Гуляйполе. Упродовж 25 - 26 лютого противник продовжував наступ у напрямках Мелітополь – Токмак – Василівка (...) та Мелітополь – Бердянськ – Маріуполь. Проте, угруповання українських військ південного напрямку оперативної стійкості не втратили. Бойові дії відзначались великою напруженістю та значними втратами противника”. 27 лютого аналітики з Інституту вивчення війни відзначили, що підрозділи 20-ї мсд зс рф просунулись з м. Мелітополя на північ у напрямку до м. Запоріжжя з метою захопити обласний центр “найближчими днями” і бути готовими до наступу на м. Дніпро або різко змінити напрям наступу з північного на східний задля оточення підрозділів угруповання ООС на Донбасі. Однак, через стійкий опір підрозділів Сил оборони України та понесені суттєві втрати, ворогу довелося коригувати свої плани. 3 березня противник змушений був здійснити перегрупування і достроково ввести в бій частину оперативних резервів зі складу 205-ї омсбр 49 ЗВА зс рф для продовження наступу з метою вийти на околиці Запоріжжя і Маріуполя.

Паралельно з наступом в напрямку на Запоріжжя противник просувався до м. Енергодар і 27 лютого розпочав бої в околиці цього стратегічно важливого міста. О 9.00 4 березня територія Запорізької АЕС і м. Енергодар були захоплені противником, на територію АЕС введені підрозділи Росгвардії”.

*Російські окупанти коло Запорізької АЕС в м. Енергодар.
AP Photo (<https://hromadske.ua/>)*

Після деякої оперативної паузи й перегрупування 9 березня російські окупанти відновили наступальні дії силами до чотирьох БТР в напрямку на Василівку і Запоріжжя, проте стійкий опір Сил оборони України зірвав первісні задуми ворога, який змушений був зупинитися на лінії Василівка – Пологи – Гуляйполе – Велика Новосілка, завчасно вводити в бій оперативні резерви і постійно проводити перегрупування власних сил, безуспішно намагаючись відшукати слабку ділянку в оборонних позиціях підрозділів ЗС України. І лише на Приазов'ї окупантам вдалося частково виконати поставлену задачу і, бодай із запізненням, вийти в район Маріуполя.

Тим часом, не менш динамічно розгорталися події і на Миколаївському напрямку. 27 лютого передові підрозділи противника вийшли на околиці самого Миколаєва. Саме там, навколо обласного центру та на підходах до м. Вознесенська відбулися ключові події в битві за український південь, які не дозволили противнику захопити наші чорноморські порти і пробити сухопутний коридор до російського анклаву в Придністров'ї. Тут було зірвано його наміри з окупації Криворізького залізничного басейну й взяття під контроль Південноукраїнської АЕС.

На південнобузькому напрямку

28 лютого об 11 годині російські війська розпочали перший штурм м. Миколаїв. В наступ на обласний центр пішли основні сили противника, тоді як інші його підрозділи розпочали просування на північ до н.п. Вознесенськ і Первомайськ, з метою захопити основні переправи через р. Південний Буг. Перед командуванням Сил оборони України на південному напрямку постало питання: в якій місцевості (окрім Миколаєва) краще дати бій наступаючим підрозділам зс рф? Шукаючи відповідь на цей виклик, мною було віддано наказ офіцерам штабу – прорахувати відстань, яку російські механізовані підрозділи пройшли з Кримського перешийку та передбачити, в якій місцевості вони зіштовхнуться з проблемами браку пального і змушені будуть зупинитися, очікуючи підвезення паливно-мастильних матеріалів. Розрахунки показали, що це має трапитись на підходах до Вознесенська. Командиру 80-ї одшбр була визначена задача – зайняти район оборони на підступах до н.п. Вознесенськ, знищити залізничний і автомобільний мости через Південний Буг, а один утримувати до останньої можливості. Розрахунок виявився вірним – до 40 % техніки в російських підрозділах зупинилась на підступах до Вознесенська через вичерпання палива. Це залишило без підкріплення російських десантників, які висадились з вертольотів у н.п Андрійчикове і Яструбове на західному березі Південного Бугу, за 5 км і 2 км південніше від м. Вознесенська.

*Знищений міст через р. Південний Буг у Вознесенську. 2 березня 2022 року.
Фото [nikvesti.com \(https://lb.ua/ \)](https://lb.ua/)*

Окупанти просувались до міста трьома колонами, однак, через брак пального дві колони зупинились, не дійшовши до Вознесенська, і вночі з 1 на 2 березня 2022 року вони

були знищені влучними пострілами українських артилеристів, відтак до м. Вознесенська дісталася лише одна колона.

Увечері 2 березня 2022 року приблизно рота російських військовослужбовців з кримської 126-ї окремої бригади берегової оборони за підтримки 30 танків, після обстрілу населеного пункту, увійшла до міста в мікрорайон Болгарка, пройшовши через н.п. Новогригорівка і Ракове. На мікрорайоні Болгарка російські загарбники облаштували позиції в приватних будинках містян, що унеможливлювало їхній обстріл українською артилерією. Зі свого боку – противник вів мінометний і танковий вогонь по центру Вознесенська, ушкодивши приміщення міського басейну, дитячого садка, інтернату, житлові багатоповерхівки, приватні подвір'я. За словами учасників подій – це був хаотичний вогонь, адже на території згаданих об'єктів не містилося ніяких військових підрозділів Сил оборони України. Розпочалися бої. Підрозділи Сил оборони України, які дислокувались в н.п. Прибужани зуміли вогнем артилерії та стрімким наступом знищити російських десантників, які намагалися закріпитися за Південним Бугом. Після чого російська мотопіхота й бронетехніка були повністю розбиті на східному березі Південного Бугу в мікрорайоні Болгарка. На підкріплення до розбитих військ із с. Ракове висунулась ще одна колона противника в складі 30 одиниць броньованої техніки й до батальйону особового складу, але знову була розбита. До 6 березня всі села навколо Вознесенська були зачищені від залишків російських підрозділів. Одночасно, підрозділи ЗС України зупинили та захопили неушкодженою техніку російської 11-ї гвардійської інженерної бригади, що стало суттєвим поповненням воєнно-інженерних засобів для захисників українського півдня. В битві за Вознесенськ росіяни втратили понад 100 осіб убитими, 30 танків і броньованих машин, один вертоліт Мі-24. Збройні сили України втратили 31 бійця убитими, а місцева територіальна оборона – 12 осіб. Два російські танки Т-72 було захоплено неушкодженим силами окремого взводу 28-ї омбр. Успішна операція Сил оборони України у Вознесенську зірвали плани ворога щодо захоплення Південноукраїнської АЕС і форсування р. Південний Буг для наступу на Одесу з північно-східного напрямку, суттєво покращила морально-психологічний стан військ і цивільного населення України.

Проте, окрім Вознесенська важливі події розгорталися в н.п. Баштанка, через який пролягає стратегічно важлива дорога до великого індустріального центру – м. Кривий Ріг. Окупанти рухалися через н.п. Снігурівка – Березнегувате – Явкіне. У с. Явкіне (20 км на південний схід від Баштанки) беззбройні місцеві мешканці на чолі з сільським головою Олександром Ковригою намагались зупинити колони ворожих військ, але після того, як агресори відкрили вогонь у повітря, цивільні розійшлися і підрозділи зс рф рушили далі.

1 березня 2022 року до містечка Баштанка (12 тисяч мешканців) підійшла колона російської техніки з 250 – 300 одиниць і до 600 військовослужбовців агресора. Місцеві чоловіки на чолі з мером Олександром Береговим, які мали лише декілька десятків одиниць вогнепальної зброї, гранати та “коктейлі Молотова”, вирішили дати бій і не пропускати окупантів через своє містечко. Колону окупантів вдалося зупинити у центрі населеного пункту. 78-річний місцевий мешканець запалювальною сумішшю підпалив автівку РСЗВ “Град”, зав'язалась інтенсивна перестрілка.

*Вантажівка ЗС України буксирує захоплений російський БТР у Вознесенську.
Ілюстративне фото з відкритих джерел. (<https://texty.org.ua/>)*

*Російська техніка зупинена у Баштанці.
Фото: Олександр Береговий (<https://suspilne.media/>)*

Противник намагався перейти в наступ на захисників міста, але, коли в російських солдатів полетіли гранати, вони швидко відступили. В момент, коли російські

військові перегруповувалися для нової атаки, по їхніх позиціях вдарила авіація ВПС України, залишаючи після себе згорілу техніку й трупи противника. Уцілілі вороги, покидаючи бойові машини, частина з яких “заглохла”, втекли з містечка, щоб більше до нього не повертатися. Мер Баштанки Олександр Береговий розповідав: “Вони сюди вже не йшли, вони зрозуміли, що місто їх не пустить, що їм тут будуть “гайки”. Ми багато техніки захопили, вони її просто кидали, тікали, деяка техніка у них просто глохла... Якщо всі міста будуть давати супротив, вони розумітимуть, що в кожному будинку їх чекає смерть. Ми тоді дійсно виграємо”. Частину окупантів, які втікали з Баштанки роззброювали і захоплювали в полон селяни зі згадуваного с. Явкиного, де місцевим мешканцям вдалося заволодіти цілим КамАЗом зброї та боєприпасів. Таким чином, завдяки стійкості звичайних цивільних мешканців та блискучій роботі українських військово-повітряних сил, було зламано задум противника з блискавичного оволодіння Кривим Рогом.

*Розбита російська військова техніка в м. Баштанка.
Фото ГУ ДСНС у Миколаївській області (<https://suspiilne.media/>)*

У час коли на півночі Миколаївської області два невеликі міста героїчно стали на шляху планів російських окупантів і зупинили їхнє просування в центральну частину України, на півдні, навколо обласного центру, відбулася ключова битва за контроль над українським Причорномор'ям – битва за Миколаїв.

З першої миті широкомасштабної агресії російська авіація та ракетні війська завдали масованого удару по аеродрому в н.п. Кульбакіне та порту Очаків. Проте, завдяки вчасному попередженню, 229-та бригада тактичної авіації підняла всі машини в повітря й уникла будь-яких втрат у техніці й особовому складі. Одночасно бійцями 79-ї одшбр було зірвано спробу противника 25 лютого десантуватися з гелікоптерів в районі покинутої пожежної станції Національного університету кораблебудування. Два вертольоти були збиті, а російські військові ліквідовані. Так само невдало для агресора завершилася перша спроба висадити з моря ДРГ в районі н.п. Коблево 26 лютого. Там

підрозділи 28-ї омбр знищили катер противника й всю групу диверсантів. Того ж дня була зафіксована перша поява авангарду російських механізованих колон у передмістях Миколаєва. Два танки спробували “з ходу” зайти в обласний центр, але будучи обстріляними з боку захисників міста, втікаючи від переслідування, повернули в бік Херсону. Такої ж невдачі зазнав і перший масштабний наступ на Миколаїв 28 лютого – 2 березня.

*Російський танк знищений в передмісті Миколаєва.
Ілюстративне фото з відкритих джерел (<https://24tv.ua/>)*

Однак, скупі рядки з констатацією факту відступу ворогів після невдалих штурмів міста не передають всієї складності ситуації. Насправді у Миколаєві було дуже непросто. Противник зайшов у Кульбакіно, він був уже на околицях обласного центру. Вибивати його доводилось серйозними зусиллями. Успіх захисту м. Миколаєва був би неможливим, якби не вдалось вивести 59-ту бригаду на західний берег Дніпра. Вона забезпечила наявність танків, артилерії, засобів зв'язку. Без цього ресурсу навряд чи Миколаїв міг би встояти.

Звісно, якою загрозливою була ситуація в ключовому обласному центрі на півдні держави, було відомо тільки українському військовому командуванню. Іноземні аналітики, які здалеку спостерігали за розвитком подій, сухо констатували, що “українські сили відбили просування росіян у бік Миколаєва”.

Однак, перепочинок був нетривалим. Після перегрупування і підтягування резервів, противник 3 березня відновив наступ на місто сухопутними силами, які комбінувалися з черговою спробою висадки повітряного десанту. Однак, і цього разу оборонці Миколаєва впоралися. Як інформував своїх читачів Інститут вивчення війни, “українські сили відбили вертолітний штурм російських “вдв” або спецназу на міжнародний аеропорт Баловне, поблизу Миколаєва”.

4 березня противник підтягнув до Миколаєва 15 БТГр зі складу 7-ї дшд зс рф і вивів у море десантні кораблі ЧФ рф, які зосередились за 40 км від порту Чорноморськ, неподалік Одеси. За задумом ворога, сухопутне угруповання мало заволодіти мостом через р. Південний Буг у Миколаєві, а після цього морський десант повинен був висадитись в Одеській області й оволодіти портом Чорноморськ. Проте, Командування Сил оборони України на південному напрямку вважало, що загроза висадки морського десанту противником не обмежується до одного порту Чорноморська, а охоплює територію від Одеси до Очакова. А це змушувало пильно спостерігати за всією територією й бути завжди готовим до появи неприятеля з боку моря, адже впродовж перших днів березня російське корабельне угруповання проводило обстріл урізу води з метою розмінувати проходи до берега, необхідні для десантування. І тоді була найбільш загрозна ситуація – одночасної атаки з повітря, з моря і з суходолу. Лише наші рішучі дії та наказ нанести вогневе ураження про російських кораблях із РСЗВ, змусило противника відійти від українського узбережжя. Упродовж трьох наступних тижнів висадку морського десанту сковували складні погодні умови. Російських морських піхотинців захитала хитавиця. Вони почали хворіти на морську хворобу. Особовий склад втратив боєздатність, морально-психологічний клімат погіршився, почались бунти, невдоволення і їх евакуювали на берег.

*Знищена російська бронетехніка на околицях Миколаєва.
Ілюстративне фото з відкритих джерел (<https://www.ukrinform.ua/>)*

Відбиття загрози з моря не знімало напруження на землі. 5 березня підрозділи зс рф підтягнули до Миколаєва нові резерви, наростивши своє угруповання до 17 БТГр і готуючись до чергової спроби увійти до міста чи, бодай, закріпитись на його околицях. Однак, окупанти знову потерпіли фіаско. Сили оборони України в небі над Миколаєвом та Очаковом збили три ударні вертольоти й один СУ-25, а в наземних боях цілком розгромили

одну БТГр противника, яка намагалася проводити наступальні дії. До кінця дня 5 березня російські підрозділи змушені були цілком відійти від передмість обласного центру в бік н.п. Херсон, Снігурівка, Луч, а 6 березня провалилась ще одна спроба ворога танковою атакою прорватись до аеродрому Кульбакіне.

Вперто намагаючись іти вперед, підрозділи зс рф 7 березня здійснили масштабний артилерійський обстріл м. Миколаїв і провели нову безуспішну спробу заволодіти міжнародним аеропортом у Баловному, а також обійти обласний центр з півночі через н.п. Кашперо-Миколаївка, форсувавши р. Інгулець. БТГр противника, яка зробила обхідний маневр з північного боку дійшла до н.п. Гур'ївка і спробувала увірватись до Миколаєва вздовж р. Південний Буг, але 11 березня була повністю знищена захисниками міста.

Постійні невдачі в спробах захопити Миколаїв, падіння температури повітря до -10°C , затяжні снігопади, відсутність логістичного забезпечення (підрозділи військ противника залишилися без теплого одягу та їжі) повністю деморалізували особовий склад агресора. В щоденному донесенні Інституту вивчення війни 11 березня сухо констатували: "...російські атаки на Миколаїв припинилися. (...) російські війська залишають багато транспортних засобів поблизу міста та деморалізовані через низькі температури й труднощі з постачанням". Наступного дня підрозділи зс рф під Миколаєвом почали окопуватись, готуючись до тривалої облоги, але вже 13 березня Сили оборони України перейшли в наступ. Війська противника, які впродовж понад двох тижнів намагалися просунутись до Миколаєва та Кривого Рогу були розбиті і змушені до 16 березня відійти в напрямку до адміністративної межі Херсонської області.

Російські гелікоптери, знищені 7 березня 2022 року українськими ракетними військами та артилерією на аеродромі Чорнобаївка. Ілюстративне фото з відкритих джерел. (<https://texty.org.ua/>)

Слід наголосити на тому, що значною складовою успіху Сил оборони України в боях на Миколаївщині стали влучні ракетні й авіаційні удари, а також артилерійські обстріли, які 27 лютого, 7, 8, 15 і 16 березня завдавалися по російській базі озброєння та військової техніки на аеродромі Чорнобаївки. Навіть зарубіжні оглядачі відзначали велетенську роль, яку відіграли перші вдалі вогневі нальоти на Чорнобаївку в обороні півдня України. Противник поніс там колосальні втрати і в матеріальних засобах, і в техніці, і в особовому складі. Було знищено командний пункт 8-ї ЗВА зс рф, десятки вертольотів, склади з озброєнням та військовою технікою.

Зазнавши в середині березня остаточного фіаско у своїх спробах зайняти Миколаїв, підрозділи військ агресора відступили. Ворог намагався закріпитися в районах населених пунктів Томина Балка, Надєждівка, Киселівка, Первомайське, Михайло-Ларине, Ульяновка, Піски, Добре, Снігурівка, Архангельське, Заградівка, Осокорівка, Берислав, Каховка. У перерахованих районах лінія фронту більш-менш стабілізувалася аж до початку великого українського наступу останніми днями серпня 2022 року.

***

Героїчна оборона півдня України цілком зламала агресору весь “візерунок війни”, змусивши перейти до оборонних дій. Жертвність воїнів, умілі дії командування, високий морально-психологічний стан армії та цивільного населення дозволили відстояти чорноморське узбережжя України, не допустили виходу ворогів у центральні області нашої держави, забезпечили передумови для налагодження морської торгівлі продуктами харчування, що дозволило суттєво покращити фінансове становище держави навіть під час війни. Але найголовніше, після поразок росіян в Миколаївській області, українські воїни отримали додатковий наступальний імпульс, утвердились у вірі, яка дозволяла їм крок за кроком звільняти рідну землю від ворога. Перемоги під Вознесенськом, Баштанкою, Миколаєвом поклали початок і створили передумови для майбутньої успішної операції зі звільнення правобережної частини Херсонської області і самого Херсона.